

Om ”200 års svenska neutralitet”

anmäld av Olof Santesson †

TITEL:

Sveriges allianser genom 200 år

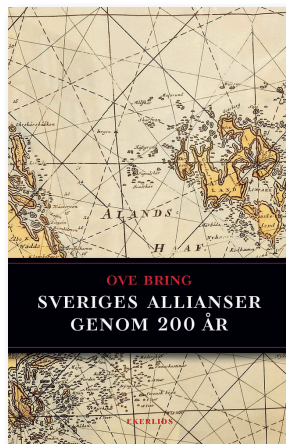
FÖRFATTARE:

Ove Bring

FÖRLAG:

Ekerlids Förlag, Livonia i Riga, 2025

HAN HAR SYMPATISKT gjort det igen. Sedan ledamoten Bring pensionerades från rättsfrågorna ägnar han sin kraft åt statskunskapens område. Det sker i det lilla formatet. Där andra, särskilt tyska och i deras tradition amerikanska forskare, tenderar att behöva 600 sidor för att driva sina teser, nöjer han sig med i storleksordningen 200 för att rätta till en del envist kvarhängande missförstånd. Senast sker det i en bok om våra allianser, där till att börja med framför allt Karl XIV:s Johans politik behandlas med den realism den förtjänar.

Det har nog alltid varit något konstigt med att vi ska uppfatta just Bernadotte, fransk marskalk och krigare till professionen, hithämtad för att bringa Finland åter under den svenska kronan, som hux flux skaparen av en helt ny tillbakadragen svensk småstats- och försiktighetslinje, fri från varje spår av militär biton. Detta framför allt nu när vi har gett alliansfriheten på båten för att komma in i Nato.

Visst, han gjorde slut allt svenskt revansch-tänkande om Finland. Men med 1812 års politik, vänskapen med ”arvfienden” Ryssland (tvåa efter Danmark), visade Karl Johan prov på den realpolitiska förmåga han tillägnat sig under Napoleons skugga. Som Ove Bring övertygande återger Karl Johans resonemang, gick det ut på att ett tillräckligt deltagande i den stormaktskoalition som var under uppbyggnad mot Napoleon skulle ge honom ryggtäckning i öst när han själv före alla andra gick västerut. I hans syn var det Norge som naturligt hörde hemma med Sverige. Det godtogs på stormaktsnivå. ”Satsningen gick hem”.

Efter en kort invasion var makten över Norge hans – med en rad eftergifter till norrmännen bara säkerhets- och utrikespolitiken låg fast i Stockholm. Därmed var grunden lagd för en fredspolitik passande den nya unionens resurser, fast det dröjde till 1834 då neutralitetspolitiken officiellt proklamerades. Sverige var blivit en småstat, gärna med Karl Johan som medlare bland de stora.

En roll som Östen Undén hundra år senare skulle känna igen

Karl Johans linje skulle inte hålla under trycket i Europa av demokratiska och liberala strömningar. Till att börja med så hade hans son och sonsöner svårt att motstå tidsandan. Så länge kungamakten kunde utövas greps de av lust att visa att de också hade egen vilja. Och även bland dem som håller fast vid myten om en två seklers svensk neutralitet finns många som vet eller åtminstone har en hum om de tydligaste avstegen. Här tillför Ove Brings kanske inte så mycket nytt även om han stimulerar med att berätta klart och tydligt.

Det hade börjat med Danmarks försök att ta ett fast grepp om hertigdömena Schlesvig-Holstein, som kastade landet mot en växande tysk medvetenhet. De högst ojämna styrkeförhållandena ville Oscar I i skandinaviskt broderskap motverka genom att skicka trupp till stöd, fast danskarna klarade sig i det första slesvigska kriget. När det upprepades under svårare förhållanden (mot Bismarck) var det Karl XV:s tur att ingripa mot sina ministrars varningar; i båda fallen med små styrkor som visade hur Sveriges värnkraft hade gått ned.

Dessemellan hade Oscar I svårt att sitta still i båten under Krimkriget. Genom att ingå med Storbritannien-Frankrike i Novembertraktaten hoppades han förgävas på att vinna Åland eller kanske rentav Finland men blev utan minsta territoriella utbyte. På papperet gällde alliansen likafullt för Norge till 1907 och för Sverige till 1908!

Med Oscar II återkom neutraliteten fast han hoppades på nära förbindelser med Tyskland. Men han drabbades av att norrmännen hade fått nog av unionen, ville ha, och fick självständighet gentemot Sverige. Under första världskriget hade det neutrala Sverige svåra försörjningsproblem, under det andra fick vi hoten in på våra gränser när

Finland angreps av Sovjetunionen, vilket vi försökte motverka som ”icke krigförande” med vapen, frivilliga och social hjälp. När Norge angreps av tyska styrkor nödgades vi till eftergifter och neutralitetsbrott (tyska tågtransporter genom landet), Sådant lämnade kvar norsk bitterhet.

Sverige parerade med utbildning av norska (polis)styrkor och några danska; inte exakt vad som förväntades av ett neutralt land. När krigslyckan hade vänt för tyskarna gick vi på motsvarande grad långt i tillmötesgående mot de västallierade. I början av 1945 hade vi tillfälligt av sagt oss vår alliansfrihet. Därmed lades en grund till den nära vänskap som bakom kulisserna kom att präglade ”svensk alliansfrihet syftande till neutralitet i krig”, som det hette under det kalla kriget. Fyra år snare stod det klart att det inte räckte med ett skandinaviskt försvarförbund för Norges ”efter 9 april-politik”. Det var Nato som gällde.

Och vi? För oss gavs offentligt inget utlopp för sådana ambitioner. Men i sin bok *Den dolda alliansen* visar ledamoten Mikael Holmström att alliansfriheten inte fungerade som befolkningen i Sverige trodde. Här förelåg ett demokratiskt underskott. Det är Brings syrliga kommentar över decenniernas politik. Men neutraliteten? Den, skriver Brings, ”övergavs för gott efter det att vi anslutit oss till den politiska alliansen EU”. Tydligare kunde han inte varit.

En recension av Ove Brings nya bok sker här i språngmarsch. Med sin blygsamma skrift har han påmint om det vi borde ha mints av allianser och solidaritet och lite till. Nog vare sagt, han har lyst upp den gång vi haft att vandra fram till medlemskapet i Nato, mer luttrade genom avvikelser än vi behövde vara. Fast rak var sällan vägen.

Recensenten var ledamot av KKrVA. Han gick bort i februari 2026.